

Vlinders kijken in Jakarta

Als je door Jakarta, de hoofdstad van Indonesië, rijdt of loopt, denk je niet meteen meer aan de gordel van smaragd. Op dit moment is Jakarta met zijn 16 miljoen inwoners een van de sterkst vervuilde steden ter wereld. Omdat er niet zoals in sommige andere grote steden een goed functionerend metrosysteem is, zit de stad verstopt met auto's en motorfietsen. De luchtkwaliteit is alarmerend en de stad zinkt steeds verder weg door het onttrekken van grondwater en de zeespiegelstijging. Reden voor de huidige regering om een andere hoofdstad te creëren op het nog min of meer maagdelijke eiland Kalimantan (Borneo).

Tekst: Dat er nog vlinders rondvliegen in Jakarta zal menig-
Gerrit Alink een dan ook verbazen. Niet in de laatste plaats de inwoners van Jakarta zelf. De door mij gehoorde opmerking "Zijn hier dan vlinders?" is veelzeggend genoeg. Mogelijk verklaart dat ook waarom vlinders in Indonesië wel wetenschappelijke en Engelse namen hebben, maar zo goed als geen Indonesische.

Kupu-kupu

Ik woon al een aantal jaren een deel van mijn tijd in Jakarta. Daar ik geen zin heb om steeds 'naar buiten' te gaan – uit solidariteit met de inwoners van Jakarta zullen we maar zeggen – en gezien mijn achtergrond als bioloog, heb ik het plan opgevat de vlinders in Jakarta te inventariseren. Ik werd getriggerd door het feit dat ik in de tuin van mijn appartementencomplex in Kemayoran, gelegen aan de oostelijke rand van het centrum (Jakarta Pusat) toch nog zeer veel vlinders zag rondvliegen en de tuinman ter plekke geen andere naam voor de vlinders kon bedenken

dan 'kupu-kupu' (vlinder). Niet dat ik in de afgelopen drie jaar een volledige inventarisatie heb uitgevoerd op alle stukjes groen in de hoofdstad, maar ik heb wel steekproefsgewijze op twee plaatsen gefotografeerd en geteld. Dat zijn de 'greenbelts' oftewel de kleine niet al te netjes onderhouden tuin aan de straatkant van mijn appartementencomplex Grand Palace in Kemayoran, en verder de buitenranden van de bekende dierentuin in Ragunan (Ragunan Zoo) in Zuid-Jakarta. De keuze van beide plaatsen was puur gebaseerd op gemak. De eerste omdat die slechts 50 m verwijderd is van mijn appartement, de tweede omdat die goed te bereiken is met het openbaar vervoer en voorzien van faciliteiten voor de inwendige mens, hetgeen wel belangrijk is na een intensieve fotosafari in de tropische hitte. Alle waarnemingen zijn ingevoerd op de site van iNaturalist en zodoende controleerbaar (zie 'Butterflies and Moths of Indonesia' en 'Java').

Veel vlinders

In totaal komen in Indonesië, en dan heb ik het over heel Indonesië, inclusief Papoea, naar schatting ongeveer 2500 soorten dagvlinders voor. Niemand weet precies hoeveel, maar op fotochecklijsten zoals die van iNaturalist zijn ongeveer 600 soorten terug te vinden. Het aantal soorten nachtvlinders en micro's is onbekend, maar wordt geschat op meer dan 10.000. De door mij op slechts twee locaties tot nu toe waargenomen soorten betreffen 56 soorten dagvlinders en 73 soorten voornamelijk dagactieve nachtvlinders en microlepidoptera. In totaal dus 129 verschillende soorten. Gezien de wijze van waarnemen, alleen overdag en zonder net en zonder val en dan slechts op twee locaties, zal dit naar ik aanneem maar een fractie zijn van wat daadwerkelijk in Jakarta rondvliegt. Een volledige inventarisatie is ook niet het doel van dit artikel. Het gaat mij erom te laten zien dat er in een sterk vervuilde stad met een zeer hoge luchtverontreiniging en relatief weinig groen, nog steeds veel vlinders voorkomen die op eenvoudige wijze door iedereen zijn waar te nemen.

Peacock Pansy (*Junonia almana*).

Gerrit Alink

Nieuwe namen

Geprikkeld door het feit dat Indonesische namen bijna volledig ontbreken, met uitzondering van enkele beschermde soorten die voorkomen op Papoea, heb ik voor 450 Indonesische dagvlinders zelf maar een Indonesische naam bedacht. Deze naam is in de meeste gevallen een vertaling van de Engelse naam, of bij het ontbreken daarvan van de wetenschappelijke naam. In slechts enkele gevallen heb ik zelf een bijpassende naam bedacht. Nu staat het natuurlijk eenieder vrij om deze naam al dan niet te gebruiken, en mogelijk zullen sommige Indonesische onderzoekers mij betichten van hoogmoed. Ik daag hen bij dezen uit om dan maar zelf met passende namen te komen. Ik denk dat het voor het kweken van een gezonde belangstelling voor de natuur en van insecten in het bijzonder, nodig is dat je de alledaagse soorten in je eigen taal kunt onderscheiden, zodat mijn Indonesische tuinman mij niet meer hoeft te vertellen dat daar een kupu-kupu vliegt, maar het beestje bij de naam kan noemen. Overigens heb ik hem uit dank voor zijn belangstelling en de wijze van onderhoud van zijn tuin, die vlinder-vriendelijk genoemd mag worden, een fotoboek van de 'Kupu-kupu di Grand Palace' cadeau gedaan.

Verbaasd

Om eerlijk te zijn heb ik me verbaasd over de diversiteit aan dagvlinders in Jakarta, een stad met een hoge graad aan luchtverontreiniging. Hoewel ik hierover geen gegevens heb kunnen vinden, kan niet uitgesloten worden dat de diversiteit van vlinders in het verleden in Jakarta nog groter is geweest. Het lijkt er in ieder geval op dat luchtverontreiniging geen (groot) effect heeft op de vlinderstand, maar wat dan de gunstige factoren zijn die hierbij een rol spelen, is onzeker. Een ding is wél zeker: ik zal ook in de toekomst met plezier naar vlinders in Jakarta blijven kijken!

Gerrit Alink

Tailed Jay (*Graphium agamemnon*).

Gerrit Alink

Great Mormon (*Papilio memnon*).

Gerrit Alink

Lime Butterfly (*Papilio demoleus*).

Gerrit Alink

Great Eggfly (*Hypolimnas bolina*).

Gerrit Alink

Autumn Leaf (*Doleschallia bisaltide*).